

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ
про результати відвідування
державної установи
«Городищенська виправна колонія (№ 96)»
12.06.2023

м. Київ, 2023

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 12.06.2023 групою НПМ здійснено відвідування державної установи «Городищенська виправна колонія (№ 96)» (далі – установа, ВК).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Нікулін Віталій Андрійович, представник Уповноваженого з прав людини в місцях несвободи;

Корнійчук Олександр Васильович, представник Уповноваженого у Рівненській області;

Хведчук Віталій Васильович, заступник директора Департаменту – начальник відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Проценко Людмила Петрівна, представник громадської організації;

Третяк Юлія Віталіївна, представник громадської організації.

Установа знаходиться за адресою: Рівненська область, Рівненський район, село Городище.

Начальник ВК Ткачук Юрій Анатолійович.

Штатна чисельність персоналу установи складається із 234,5 посад. Фактична чисельність 224,5 посади, з них 49 жінок (загальний некомплект по установі – 4 %).

Планове наповнення установи – 592 особи.

Станом на 12.05.2023 у ВК перебувало 322 особи, з них:

засуджених, які відбувають покарання у звичайних жилих приміщеннях – 199 особи;

засуджених, які відбувають покарання у приміщеннях камерного типу – 92 особи;

засуджених до довічного позбавлення волі – 31 особа.

На оперативно-профілактичному обліку в установі перебувало:

47 осіб, схильних до вживання та розповсюдження наркотичних речовин;

28 осіб, схильних до членушкодження;

25 осіб, схильних до злісної непокори вимогам адміністрації та дій, що дезорганізують роботу ВК;

23 особи, схильні до вчинення злісних порушень установленого порядку відбування покарання;

20 осіб, схильних до нападу на представників адміністрації установи;

19 осіб, схильних до самогубства;

14 осіб, схильних до втечі;

2 особи, схильні до захоплення заручників.

Групою НППМ проведено опитування 205 осіб.

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування ВК групою НППМ здійснено 08.12.2021.

За результатами попереднього відвідування було встановлено, що 4 камери ДІЗО потребували проведення ремонтних робіт, ліжка у жилих приміщеннях відділень соціально-психологічної служби були розміщені впритул одне до одного, що не забезпечувало особистого простору засудженим, туалети камер ДІЗО не були обладнані дверцятами.

Окрім цього, у приміщенні їдальні крани рукомийників були без вентелів, що позбавляло засуджених можливості дотримуватися санітарно-гігієнічних норм.

У зазначених приміщеннях у 2022-2023 роках було проведено ремонтні роботи та повністю усунуто зазначені недоліки.

У той же час, за результатами попереднього відвідування адміністрації установи було рекомендовано виключити випадки додаткового покарання засуджених, поміщених в камери ДІЗО, шляхом закриття на замок відкидних ліжок.

Констатувати про усунення зазначеного недоліку не вбачається можливим з огляду на те, що у секторі для тримання осіб у приміщеннях камерного типу установи збереглися засоби для такої фіксації, що створює умови для можливих зловживань з боку працівників установи (*фото 1*).

Слід зазначити, що з 2015 року до нормативно-правових актів, які регламентують діяльність виправних колоній, було внесено зміни та виключено норму, яка передбачала фіксацію до стін ліжок у дисциплінарних приміщеннях на денний час.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права засуджених осіб на захист від катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження та покарання (стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, статті 21, 28 Конституції України, Стандарти КЗК).

1. Частиною 1 статті 115 КВК України, правилом 10 Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями та пунктом 18.1 Європейських пенітенціарних правил передбачено, що норма жилої площі на одного засудженого не може бути меншою 4 м².

На час відвідування сектору для осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, у камерному приміщенні № 1 проживало 3 особи, у той час, як площа зазначеного приміщення складала 10 м² (на час відвідування фактична площа на одного засудженого 3,3 м²).

Окрім цього, у зазначеному приміщенні встановлено ліжко одного із засуджених, довжина якого складала 1 метр 69 сантиметрів, замість встановлених Державними будівельними нормами 1 метр 90 сантиметрів. (*фото 2*).

Зазначений випадок суперечить пункту 18.1 Європейських пенітенціарних правил, згідно з яким розміщення ув'язнених і, зокрема, надання місць для сну повинне проводитися з повагою до людської гідності.

У пункті 13 сьомої загальної доповіді [СРТ/Іnf (97) 10] Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню (далі – КЗК) зазначено, що проблема із переповненими житловими приміщеннями призводить до негігієнічних умов, постійної відсутності приватності, перезавантаження медичних служб та інфраструктури установи і тому потребує виправлення.

Окрім цього, така ситуація виступає приводом до подання чергових заяв проти України до Європейського суду з прав людини.

Так, у справах «Яковенко проти України» (Yakovenko v. Ukraine) (заява № 15825/06 від 26.04.2006) та «Кулік проти України» (Kulik v. Ukraine) (заява № 34515/04 від 04.09.2004) зазначено неналежні умови утримування в місцях несвободи, а саме недостача площі у житлових приміщеннях.

За цих підстав Європейський суд з прав людини постановив, що у зв'язку з матеріально-побутовими умовами порушено статтю 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та призначено виплати значних сум коштів в якості моральної компенсації.

Довідково: замірювання площі та довжину ліжок у камерних приміщеннях здійснювалося з використанням сертифікованого далекоміру «Bosch P LR 25».

2. У ході відвідування установи до представників групи НПМ надійшло звернення від засудженого [REDACTED] щодо упередженого, на його думку, ставлення до нього з боку працівників ВК на порушення його прав на гуманне ставлення до нього та повагу до його людської гідності з боку працівників ВК.

Зокрема, засуджений скаржився на те, що деякі працівники установи не дотримуються правил дотримання тиші у нічний час, використовують побутові предмети, що видають шум, тим самим порушують безперервний сон, регламентований розпорядком дня.

Окрім цього, засуджений зазначав на вкрай низьку якість харчування, яким забезпечуються засуджені з їдальні установи.

Засуджений був ознайомлений з можливістю конфіденційного фіксування групою НПМ подібної інформації і подальшого реагування на неї, однак наполягав на тому, щоб питання про порушення його прав на гуманне ставлення до нього та повагу до його людської гідності з боку працівників ВК було порушено перед правоохоронними органами і розглядалося публічно.

Порушення права на гідні умови тримання (стаття 25 Загальної декларації прав людини, стаття 28 Конституції України).

3. У дисциплінарних приміщеннях сектору для тримання осіб у приміщеннях камерного типу ВК лава для сидіння розміщується на висоті близько 30 сантиметрів від підлоги, а металевий стіл на висоті близько 50 сантиметрів від підлоги (*фото 3*).

Таке облаштування місця для сидіння та столу не дозволяє користуватися ними за призначенням та може свідчити про відсутність гідних умов тримання у

дисциплінарних приміщеннях.

4. При відвідуванні гуртожитків відділень соціально-психологічної служби звичайних жилих приміщень встановлено, що умови проживання засуджених у деяких з них є незадовільними, належна вентиляція відсутня, в результаті чого на стінах та вікнах наявні пліснява та грибок (*фото 4*).

5. В усіх камерах сектору для тримання осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, встановлено надмірну загратованість вікон, у результаті чого в камерах недостатньо природного освітлення, через що постійно увімкнено загальне освітлення.

На час відвідування камерних приміщень зазначеного сектору показник загального освітлення складав від 20 до 70 люксів (*фото 5*) при тому, що згідно додатку Ж «Нормативні показники освітлення приміщень житлових будівель», ДБН В.2.5-28:2018 «Природне і штучне освітлення», затвердженого наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України 03.10.2018 № 264, освітленість робочих поверхонь спальних, житлових кімнат при загальному освітленні має складати 150 люкс. *Довідково: замірювання загального освітлення здійснювалося з використанням сертифікованого люкметра «Benetech Digital Lux Meter GM 1010».*

6. В установі мають місце порушення права на приватність. Зокрема деякі приміщення вбиралень в установі не обладнано дверцятами, що може розцінюватися як поведіння, що принижує людську гідність (*фото 6*).

Порушення права на охорону здоров'я та медичну допомогу (стаття 49 Конституції України).

7. Під час проведення конфіденційного спілкування до групи НПМ зверталися засуджені, які скаржилися на бездіяльність медичних працівників та ігнорування виказаних ними скарг на здоров'я, зокрема на те, що вони тривалий час не можуть потрапити на прийом до медичних працівників.

Зазначене свідчить про неналежну взаємодію працівників медичної частини № 96 філії Державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» у Волинській та Рівненській областях та працівниками ВК, що не забезпечує надання вчасної та якісної медичної допомоги засудженим.

Порушення права на працю засуджених та захист від експлуатації (стаття 43 Конституції України, стаття 4 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Конвенція МОП про примусову чи обов'язкову працю № 29).

8. Статтею 8 Кримінально-виконавчого кодексу України передбачено, що засуджені мають право на оплачувану працю згідно із законодавством про працю.

Дана норма стосується і тривалості робочого дня, який згідно статті 50 Кодексу законів про працю України не може перевищувати 40 годин на тиждень.

Однак, ряд засуджених в ході особистого спілкування заявляли, що робочий день розпочинається о 6 годині, а закінчується близько 19 години, таким чином його тривалість складає 13 годин на день та 65 годин на тиждень.

9. Також у ході опитування засуджених, здійсненого за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування встановлено, що адміністрація установи працює засуджених на посадах працівників відділення господарчого обслуговування без оплати праці.

Так, зі слів працівників установи, у їдальні ВК працює 16 засуджених, з них отримують заробітну плату лише 6 осіб, решта працює засуджених відповідно до пункту 5 статті 118 Кримінально-виконавчого кодексу України без оплати праці.

Зі слів засуджених, робочий день таких працівників в годинному вимірі не відрізняється від тих працівників, які за свою роботу отримують заробітну плату.

Таким чином, період працевлаштування в установі робітникам, які працює засуджених відповідно до пункту 5 статті 118 Кримінально-виконавчого кодексу України без оплати праці, не буде включено до стажу роботи засудженого, який відповідно до статті 12 Закону України «Про пенсійне забезпечення» має бути не менше 25 років для призначення пенсій за віком.

Дефіцит фонду заробітної плати на утримання засуджених з господарчого обслуговування ВК потребує додаткового нормативного врегулювання з огляду на те, що наразі джерелом утримання засуджених господарської обслуги є кошти спеціального фонду установи тобто доходи, отримані від працевикористання засуджених, та кошти з утримання із заробітку засуджених за комунально-побутові послуги.

У I півріччі 2023 року доходи від зазначених видів діяльності становили 288,6 тис.грн., а сума коштів, яка необхідна для оплати праці засуджених з господарського обслуговування ВК на 2023 рік, становить 1286,4 тис.грн (16чол*6,7тис.грн*12міс) та відповідно нарахування ЄСВ 283,0 тис.грн.

Таким чином, без нормативного врегулювання даного питання в установах виконання покарань буде продовжуватися практика залучення засуджених до робіт без оплати праці.

Порушення права на інформацію (статті 34, 57 Конституції України).

10. У порушення вимог пункту 3 розділу XX Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 28.08.2018 № 2823/5 (далі – Правила), камери для засуджених до довічного позбавлення волі не радіофіковані, що певною мірою обмежує можливість доведення засудженим законів та інших нормативно-правових актів, що визначають права і обов'язки громадян.

11. На час відвідування в установі перебували іноземці, однак у порушення вимог п. 6 Розділу II Правил основні права та обов'язки засуджених додатково не перекладені офіційними мовами Організації Об'єднаних Націй та не розміщені на інформаційних стендах у відділеннях соціально-психологічної служби.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Державній установі «Городищенська виправна колонія (№ 96)»:

1. Опрацювати питання щодо приведення норм площі на одного засудженого у відповідність до вимог національних та міжнародних нормативно-правових актів;
2. Вжити додаткових заходів щодо створення належних умов для реалізації права засуджених на приватність та особистий простір;
3. Опрацювати питання щодо демонтажу пристроїв для фіксації до стін ліжок у дисциплінарних приміщеннях;
4. Переглянути розташування лави та столу у дисциплінарних приміщеннях сектору для тримання осіб у приміщеннях камерного типу;
5. Опрацювати питання щодо належної роботи припливно-витяжної вентиляції в усіх житлових та підсобних приміщеннях установи;
6. Освітлення камерних приміщень сектору для осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, привести у відповідність до вимог додатку Ж «Нормативні показники освітлення приміщень житлових будівель», ДБН В.2.5-28:2018 «Природне і штучне освітлення», затвердженого наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України 03.10.2018 № 264;
7. Організувати та провести робочу зустріч з працівниками медичної частини № 96 філії Державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» у Волинській та Рівненській областях, на якій обговорити питання удосконалення взаємодії у наданні медичних послуг засудженим;
8. Переглянути практику реалізації права засуджених на оплачувану працю згідно із законодавством про працю. За необхідності підготувати та направити ініціативні листи до центральних органів виконавчої влади;
9. Опрацювати питання щодо радіофікації камер для засуджених до довічного позбавлення волі та розміщення на інформаційних стендах у відділеннях соціально-психологічної служби основних прав та обов'язків засуджених перекладених офіційними мовами Організації Об'єднаних Націй.

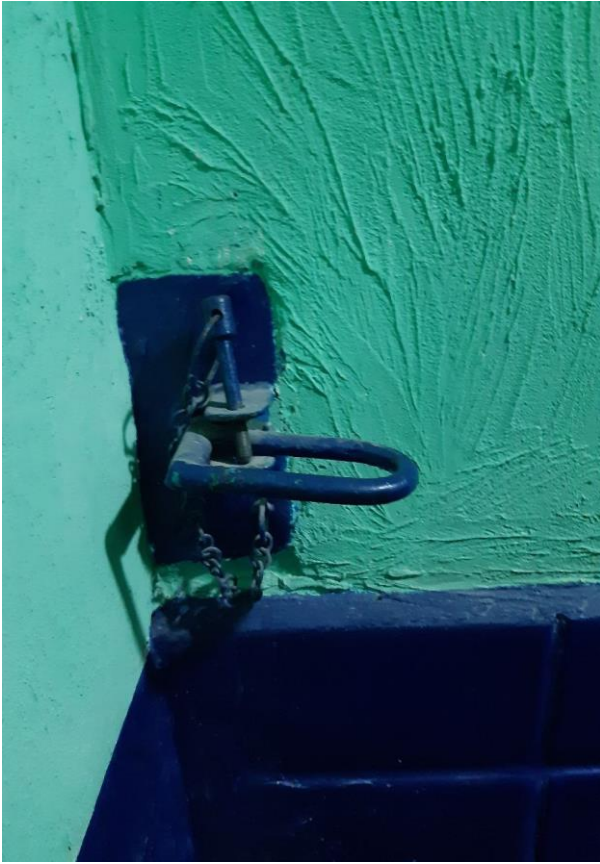
До звіту додаються фотознімки на 4 арк.

Керівник групи НПМ

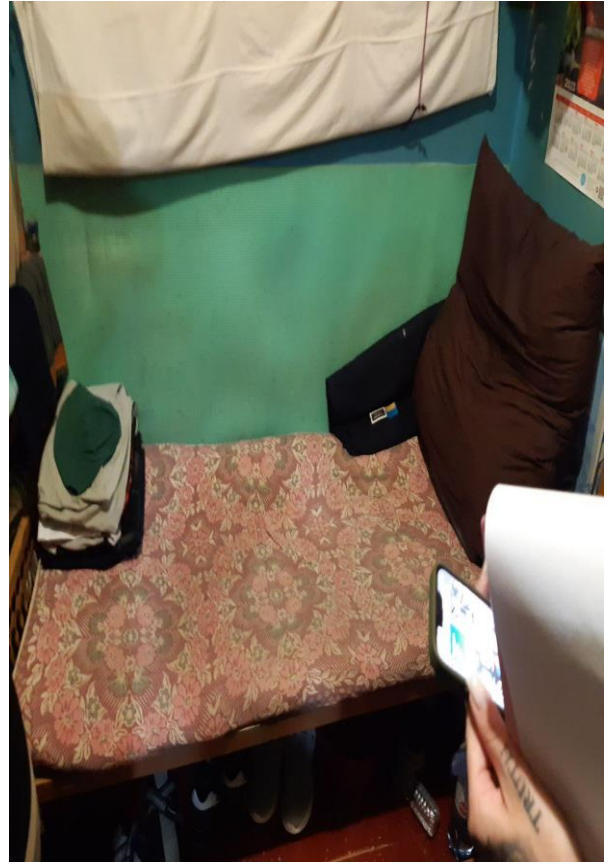
Заступник директора Департаменту –
начальник відділу інспектування об'єктів
контролю в правоохоронних, судових органах
та військових формувань

Віталій ХВЕДЧУК

φωτο 1

φωτο 2

φωτο 3

φωτο 4

φωτο 5

φωτο 6

